

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania
Wizara ya Kilimo

MKAKATI WA TAIFA WA USIMAMIZI WA MAZAO BAADA YA KUVUNA KWA LUGHA NYEPESI

2019 -2029

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
Wizara ya Kilimo

MKAKATI WA TAIFA WA USIMAMIZI WA MAZAO BAADA YA KUVUNA KWA LUGHA NYEPESI

Umeandaliwa na Wizara ya Kilimo

Wizara ya Kilimo
S.L.P 2182, Dodoma
Hakimiliki @Wizara ya Kilimo
Agosti, 2019

HELVETAS
TANZANIA

ANSAF
Agricultural Non State Actors Forum

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Yaliyomo

Dibaji	ii
1.0 Utangulizi	1
2.0 Dira ya Mkakati	1
3.0 Dhima ya Mkakati.....	1
4.0 Malengo ya Mkakati.....	2
5.0 Changamoto za upotevu wa mazao	4
6.0 Aina za upotevu wa mazao baada ya mavuno.....	5
7.0 Maeneo mazao yanapopotea.....	6
8.0 Athari za upotevu wa mazao baada ya kuvuna	7
9.0 Matokeo yanayotarajiwa baada ya utekelezaji wa mkakati ..	8
10.0 Wadau wa utekelezaji wa mkakati	9
11.0 Uwezeshaji	11
12.0 Utaratibu wa utoaji taarifa.....	13
13.0 Ufuatiliaji na tathmini	14
14.0 Waandaji wa mkakati	14

Dibaji

Wizara ya Kilimo kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo wataalam kutoka Serikalini, wasomi wa vyuo vikuu, jukwaa la Wadau wa usimamizi wa mazao baada ya kuvuna, asasi zisizokuwa za kiserikali na mashirika ya kimataifa yanayojishughulisha na kilimo, imeandaa Mkakati wa Taifa wa Usimamizi wa Mazao Baada ya Kuvuna katika Lugha Rahisi.

Matumaini ya wizara ni kuwa, uandaaji na utekelezaji wa mkakati huu utapunguza upotevu wa mazao baada ya kuvuna na kuchangia ipasavyo katika kuimarisha uhakika na usalama wa chakula na lishe nchini. Pia, mkakati huu utachangia kuongeza kipato cha mkulima na Taifa kwa ujumla.

Wizara inapenda kukishukuru kikosi kazi kilichojumuisha wataalam kutoka Ofisi ya Waziri Mkuu, Wizara ya Kilimo, Wizara ya Viwanda na Biashara, Jukwaa Lisilo la Kiserikali la Wadau wa Kilimo (ANSAF) na Shirika la HELVETAS Swiss Intercooperation kwa kuandaa mkakati huu. Aidha, Wizara inatoa shukrani za pekee kwa Shirika la Maendeleo na Ushirikiano la Uswisi (SDC), Umoja wa Mapinduzi ya Kijani Afrika (AGRA), Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) na Taasisi ya Utafiti wa Uchumi na maswala ya kijamii (ESRF) kwa msaada wao mkubwa wa kifedha, kitaalamu na kiufundi katika uandaaji wa mkakati huu.

Mhandisi Mathew John Mtigumwe

Katibu Mkuu,
Wizara ya Kilimo

1.0 Utangulizi

Tanzania ina uwezo wa kuzalisha chakula kukidhi mahitaji ya taifa kwa zaidi ya asilimia 100. Inakadiriwa kuwa asilimia 30 hadi 40 ya kiasi cha nafaka kinachozalishwa nchini kila mwaka hupotea bila kutumiwa na walaji. Aidha, upotevu huu ni mkubwa zaidi kwa mazao yanayoharibika haraka kama vile mazao ya mizizi, mbogamboga na matunda. Ili kudhibiti hali hii, serikali kwa kushirikiana na Wadau mbalimbali katika sekta ya kilimo imeamua kuandaa **Mkakati wa Taifa wa Usimamizi wa Mazao baada ya Kuvuna**. Hivyo basi, kitabu hiki kinaeleza kwa lugha rahisi na kwa ufupi mambo muhimu yanayohusiana na Mkakati huu.

2.0 Dira ya Mkakati

Kupunguza upotevu wa mazao baada ya kuvuna katika minyororo ya thamani ya bidhaa, inayowanufaisha wadau na kuchangia uhakika wa chakula, lishe na ukuaji wa uchumi.

3.0 Dhima ya mkakati

Kuboresha usimamizi wa mazao baada ya kuvuna kwa kuhakikisha uwepo wa mbinu na teknolojia za kupunguza upotevu na kuongeza thamani ya mazao baada ya kuvuna, kutoa motisha kwa uwekezaji katika mifumo ya masoko, pamoja na kuboresha uwezo na uratibu wa Mkakati.

4.0 Malengo ya mkakati

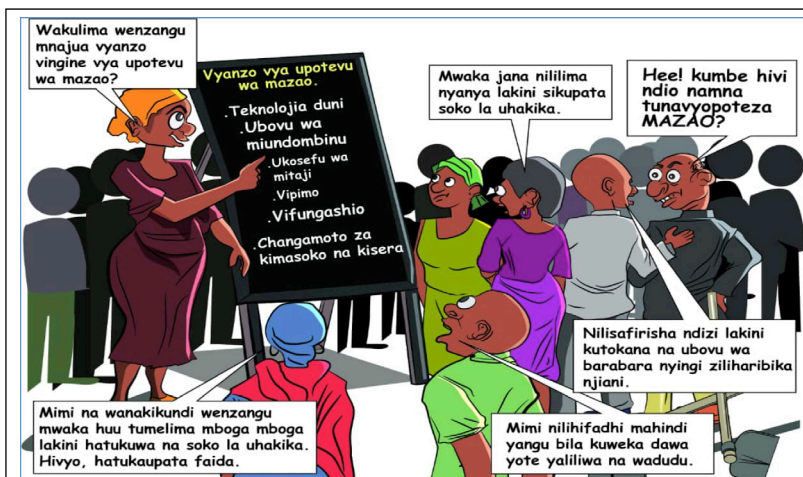
Kwa jumla mkakati huu una malengo yafuatayo:

- i. Kujenga uelewa kwa wadau kuhusu usimamizi wa mazao baada ya kuvuna.
- ii. Kupunguza upotevu wa mazao ya chakula baada ya kuvuna.
- iii. Kuimarisha uhakika na usalama wa chakula na lishe katika ngazi ya familia.
- iv. Kuimarisha kipato cha mkulima, kaya na Taifa kwa ujumla.
- v. Kuimarisha upatikanaji, unafuu wa gharama, na utumiaji wa teknolojia bora za kuhifadhi mazao.
- vi. Kuimarisha mifumo ya masoko ya kilimo.
- vii. Kuhamasisha tatifi na uvumbuzi wa teknolojia na mbinu mpya za kudhibiti upotevu wa mazao baada ya kuvuna zinazoendana na mazingira ya Tanzania.
- viii. Kupitia na kutunga sheria mpya ili kuhakikisha kuwa viwango vya ubora wa mazao ya chakula vinazingatiwa.
- ix. Kuimarisha uwezo wa taasisi za usimamizi wa mazao baada ya kuvuna.
- x. Kutengeneza mifumo bora ya usimamizi na udhibiti wa upotevu wa mazao ya chakula.
- xi. Kutenga fedha za kugharamia usimamizi na udhibiti wa upotevu wa mazao.
- xii. Kukusanya takwimu na taarifa za upotevu wa mazao ya chakula baada ya kuvunwa.

5.0 Changamoto za upotevu wa mazao

Changamoto kubwa za upotevu wa mazao baada ya kuvuna ni kama zifuatavyo:

- i. Teknolojia duni za kuhifadhi mazao.
- ii. Ufahamu mdogo wa wadau juu ya ukubwa wa tatizo na athari zake.
- iii. Miundombinu duni ya usafirishaji wa mazao.
- iv. Teknolojia duni za uvunaji na ukaushaji wa mazao.
- v. Masoko yasiyo ya uhakika.
- vi. Ukosefu wa vifungashio na huduma sahihi za vipimo.
- vii. Uwekezaji mdogo katika viwanda vya usindikaji wa mazao vijijini.
- viii. Ukosefu wa mitaji ya kuwawezesha wakulima kumiliki teknolojia bora za kuhifadhi mazao.
- ix. Uwekezaji hafifu katika tafiti na ubunifu.
- x. Kukithiri kwa zana hafifu za kiasili katika kuhifadhi Mazao.

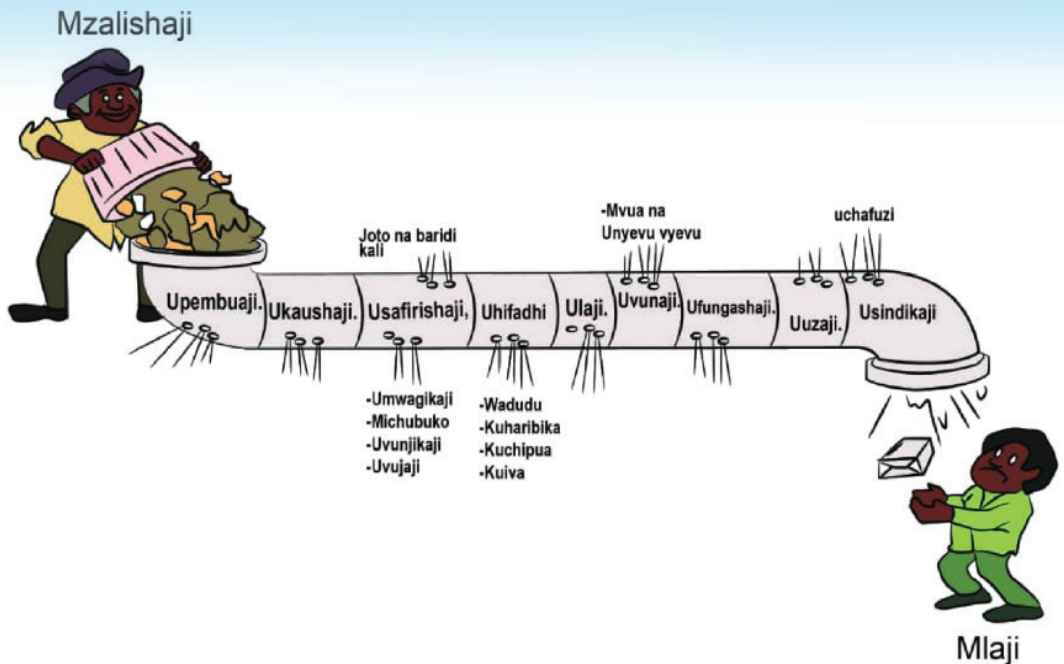
6.0 Aina za upotevu wa mazao baada ya mavuno

- ❖ **Kiasi cha Upotevu wa mazao** - unatokana na kupungua kwa kiasi halisi cha mazao.
- ❖ **Upotevu wa ubora** - unahusisha upotevu wa sifa za mazao kama vile umbo, ukubwa, rangi, ladha na viru tubisho.
- ❖ **Upotevu wa kiuchumi/thamani au kibiashara** - kuporomoka thamani ya kifedha ya mazao katika soko unaotokana na zao husika kupoteza viwango vya ubora au kiasi.

7.0 Maeneo mazao yanapopotea

- Uvunaji.
- Upukuchuaaji.
- Upembuaji.
- Ukaushaji.
- Usafirishaji.
- Uhifadhi.
- Usindikaji.
- Ufungashaji.
- Uzaji.

8.0 Athari za upotevu wa mazao baada ya kuvuna

➤ Athari zinazotokana na kutopatikana kwa uhakika wa chakula

Zaidi ya asilimia 70 ya Watanzania hutegemea kilimo ili kujipatia chakula. Hivyo upotevu huu husababisha njaa na mfumuko wa bei za vyakula.

➤ Athari katika lishe na afya ya jamii

Huchangia upotevu wa virutubisho na kuathiri ubora wa lishe ya jamii.

Mfano, tafiti zinaonesha kuwa mikoa ya kanda ya kati ya Tanzania ina idadi kubwa ya wanawake (wenye umri kati ya miaka 15-49) wenye uzito mdogo. Pia, kuna idadi kubwa ya watoto wenye udumavu na utapiamlo unaotokana na uhaba wa chakula au lishe duni.

➤ Athari za kiuchumi

Athari hizi ni pamoja na kupungua kwa kipato cha mkulima na taifa kwa ujumla. Aidha, husababisha umaskini, upotevu wa nguvukazi, mitaji na malighafi mbalimbali za kilimo.

9.0 Matokeo yanayotarajiwa baada ya utekelezaji wa mkakati

Mkakati huu ni muhimu kwa kuwa utasaidia:

- a. Kupunguza upotevu wa mazao ya chakula baada ya kuvunwa.
- b. Kuongeza uzalishaji na tija katika sekta ya kilimo.
- c. Kuongeza kipato cha mkulima.
- d. Kuongeza uelewa wa wadau kuhusu athari za upotevu wa mazao baada ya kuvunwa katika uchumi, lishe ya jamii na uhakika wa chakula nchini.
- e. Kuhimiza ushirikishwaji wa sekta binafsi katika kukabiliana na upotevu wa mazao.
- f. Kuhamasisha na kuongeza uwekezaji katika utafiti, ugunduzi na upatikanaji wa teknolojia sahihi zinazoendana na mazingira ya Tanzania.
- g. Kuongeza uwekezaji katika viwanda vya usindikaji wa mazao na upatikanaji wa masoko ya uhakika.
- h. Kuongeza upatikanaji, unafuu wa gharama, na utumiaji wa teknolojia bora za kuhifadha mazao.
- i. Kuboresha mifumo ya usimamizi na udhibiti wa upotevu wa mazao ya chakula.

Wakulima watakua wamepata elimu ya kutosha,viwanda vya usindikaji vitaongezeka,masoko yataongezeka, upotevu wa chakula utapungua na mkulima atakua na maisha bora kabisa.

Kwa kifupi, kwa mkakati huu njaa itakuwa historia

Duuu.. kwa mikakati hii tumekwisha

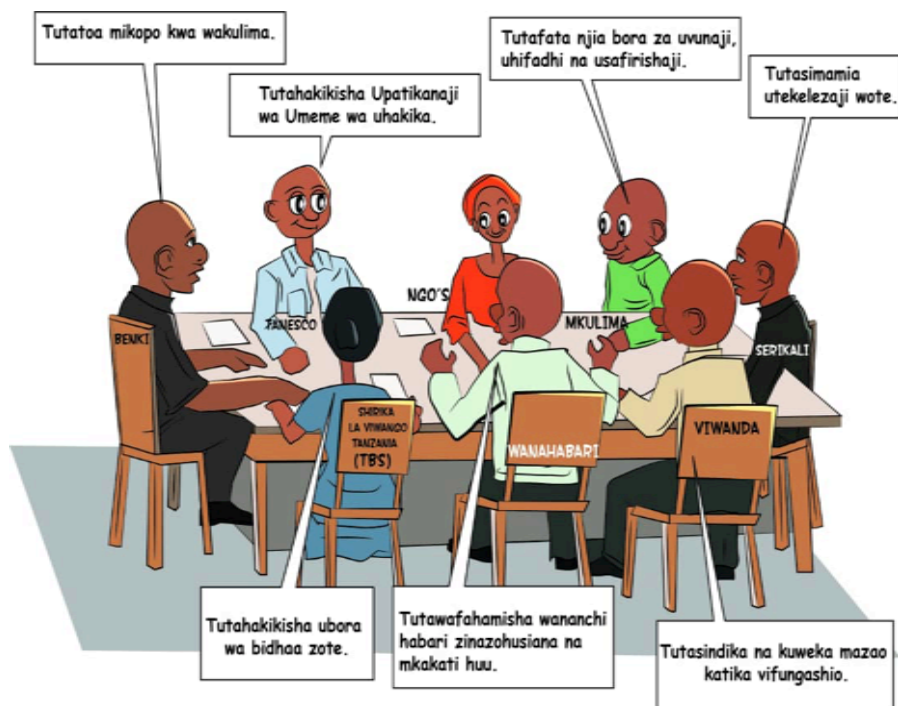

10.0 Wadau wa utekelezaji wa mkakati

Utekelezaji wa Mkakati huu utahusisha wadau wote muhimu wakiwemo Wakulima, Serikali, Sekta Binafsi na Wafadhili kutoka nje ya nchi. Baadhi ya Wadau hao ni hawa wafuatao:

- Wakulima.
- Wizara ya Kilimo.
- Wizara ya Viwanda na Biashara.
- Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI).
- Wabunifu na Waendelezaji wa Teknolojia kama TIRDO, TEMDO, COSTECH, Taasisi za Elimu na Utafiti.
- Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA).

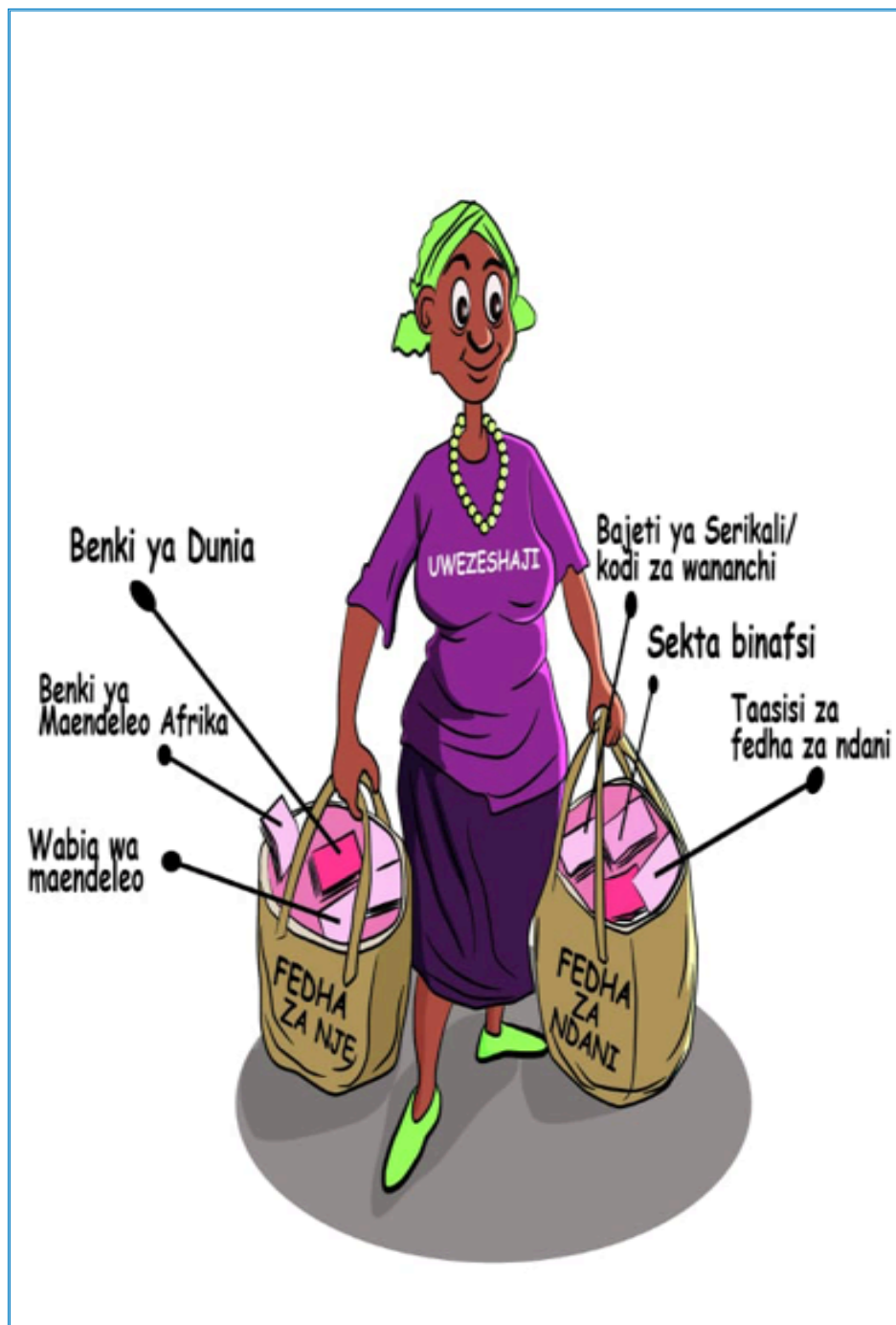
- Bodi ya Usimamizi wa Stakabadhi za Ghala.
- Mamlaka za udhibiti wa ubora.
- Wakala wa Umeme Vijijini (REA)/TANESCO.
- Wabia wa Maendeleo.
- Asasi za Kiraia/Mashirika yasiyo ya Serikali (NGOs).
- Sekta Binafsi.
- Vyama vya Ushirika.
- Watoa huduma za kifedha/Benki.

11.0 Uwezeshaji

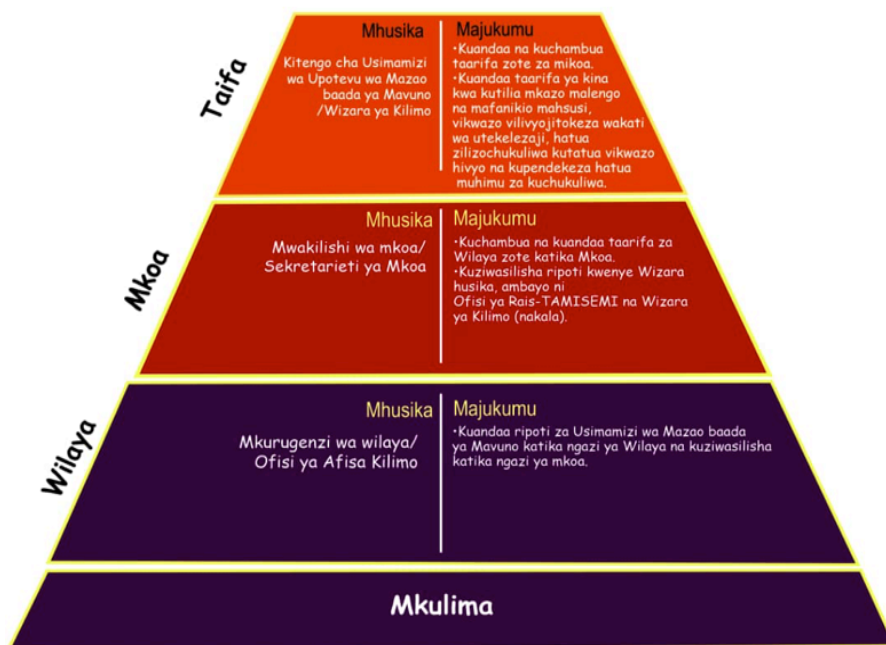
Fedha kwa ajili ya kufanikisha utekelezaji wa Mkakati huu zitapatikana kutoka kwenye vyanzo vifuatavyo:

- **Fedha za Ndani:** Chanzo kikubwa cha fedha za Taifa ni mapato yatokanayo na kodi. Hujumuisha pia fedha zinazotokana na michango ya serikali, sekta binafsi na asasi zisizo za kiserikali.
- **Fedha Kutoka Nje:** Hizi ni fedha kwa ajili ya Usimamizi wa Mazao baada ya Mavuno kutoka katika taasisi wahisani kama vile Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo Afrika na fedha za makubaliano kati ya nchi inayofadhili na nchi inayofadhiliwa.
- **Fedha za Mikataba ya Kimataifa:** Zinazotumwa kutekeleza miongozo na makubaliano ya Umoja wa Mataifa ili kusaidia utekelezaji wa usimamizi wa mazao baada ya mavuno.

12.0 Utaratibu wa utoaji taarifa

Mfumo wa kutoa taarifa utafuata utaratibu wa Serikali, ambapo kwenye ngazi ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa, taarifa za utekelezaji zitaandaliwa na kuwasilishwa katika Sekretarieti ya Mkoa. Taarifa za kutoka wilayani na mkoani zitajumuishwa na kuwasilishwa kwenye ngazi ya Taifa.

13.0 Ufuatiliaji na tathmini

Wadau wote muhimu watahusika kuisaidia Serikali katika utekelezaji wa mkakati huu. Lengo kuu ni kufanya ufuatiliaji na tathmini ya kina kwa kazi zote zilizopangwa, ili kuweza kuchukua hatua stahiki kwa changamoto zitakazojitokeza wakati wa utekelezaji na kuweka mikakati mipya pale itakapohitajika. Ufuatiliaji na tathmini utahusisha mambo yafuatayo:

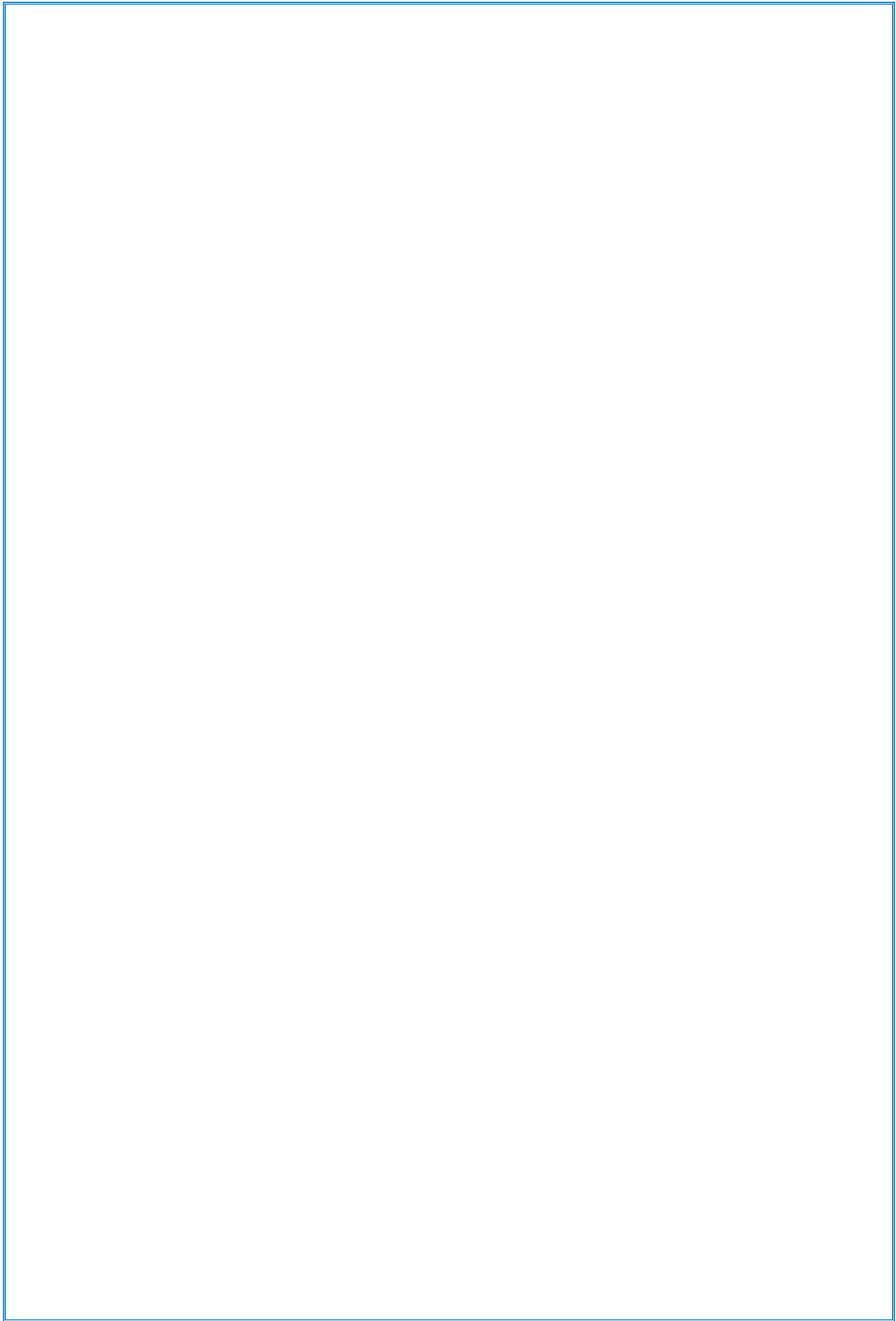
- Kutathmini iwapo utekelezaji wa Mkakati unafikia matokeo yaliyotarajiwa.
- Kutathmini utoshelevu wa rasilimali (watu na fedha).
- Kutathmini ufanisi wa matumizi ya rasilimali zilizopo.
- Kutathmini sababu za kutotekelezwa kwa baadhi ya mambo yaliyokubaliwa.
- Kutathmini ufanisi wa Wizara ya Kilimo katika kuongoza utekelezaji wa Mkakati.

14.0 Waandaji wa mkakati

Uandaaji wa Mkakati huu umeshirikisha wadau na wataalamu kutoka maeneo mbalimbali kama ifuatavyo:

- a) Wataalam kutoka kutoka Ofisi za Serikali.
- b) Wahadhiri kutoka vyo vikiu.
- c) Jukwaa la Wadau wa Usimamizi wa Mazao baada ya Kuvuna (TPMP) linalojumuisha Wakulima, Sekta Binafsi, Mashirika Yasiyo ya Serikali na Wadau wa Maendeleo.

Kwa Maelezo ya kina kuhusu Mkakati wa Kitaifa wa
Kupunguza Upotevu wa Mazao baada ya Kuvuna:

Wasiliana

na

Katibu MKuu

Wizara ya Kilimo

Simu: +255 262321407/2320035

Nukushi: +255 262320037

Barua pepe: ps@kilimo.go.tz

Au tembelea tovuti: www.kilimo.go.tz

HELVETAS
TANZANIA

ANSAF
Agricultural Non State Actors Forum

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC